

شعبان ۱۵، ۱۳۳۳

ايون ۱۵، ۱۹۱۵

الكبير والاكبر

آيدە ايكى مرتبه نشر ايدىلور دىنى، ادبى، علمى و سياسى
مجلهء اسلاميه در.

محرر و صاحب امتيازى: ملا عالمجان البارودى.

فهرست:

۳۸۵ تفسير: - نسخ حقهده. نسخ نك تعريفى، نسخ ده گى مصلحت. يهودلر نك
بو تو غريده غى خطالرى. بر دىن اچنده ده بعض مسئله لرده نسخ بولوى. ضرورت
بولمغانده آيتنى نسخ گه حمل قىلوتىوش نو گىلگى، منسوخ بولغان آيت
و حديثلر. حنقىلرده علم الحديث. تفسير نك خلاصه سى. مفتى محمد عبده نك
نسخ آيتنده گى مطالعه سى. ملا عالمجان البارودى.

۳۹۰ حديث: - پىغمبر لرنى ايسكار و عبادت، ايد گولرنى ايسكار و گنا هلرغه
كفارت، اولومنى ايسكار و صدقه، قبرنى ايسكار و او جماخغا يقنلاشدر و چى بولمقى
حقنهده. اولومنى ايسده طوتوتىوشلگى. بو تو غريده ده اعتدال.

۳۹۲ اجتهاد حقنهده اجتهاد حقنهده مرجانى نك بعض سوزلرى. تجزى اجتهاد
مسئله سى. محمد نجيب تونقارى.

۳۹۷ مدرسهلر: زكريا افندي نك مدرسۀ محمديه گه انتقادى تو غروسنده.
ملا عالمجان البارودى.

۴۰۴ علم و كتاب حقنهده: احمدجان مصطفى.

۴۰۶ كسب و عمل محمد زحمت تونقارى.

۴۱۱ مراسلات: ملا سىر القربان.

۴۱۴ متنوعه: ع

قران.

دار

۱۹۱۵

اداره دن:

دینی و ادبی، علمی و سیاسی الدین والادب مجله سی ۵۰ نچی سنه
دوامیه سنده، اوزینک معتدل مسلکنده انشاء الله دوام ایده چکدر.
مجله نك اجمالی و عمومی فهرستی بو بابلردن عبارتدر: قرآن کریم نك
مرتب ترجمه و تفسیری. احادیث شریفه: ترجمه و شرحلری. باب
الفتوی: خلق آراسنده واقع بولا تورغان مهم مسئله لرده جوابلر.
اجتهاد و تقلید نك معنألری و بوگا متفرع مسئله لر. سنت و بدعتلر:
سنتلر نك بیانی، آرا مزده دیندن سانالوب یورگان بدعتلر گه تنبییه.
سیر و تراجم: رسول الله علیه الصلاة والسلام و اصحاب کرام
و بشقه سلف صالح نك سیرتلری و خدمات دینی لری. تربیه و تعلیم:
مکتب و مدرسه لرده تربیه و تعلیم اصوللری. اماملر احوالی حقنده
ملاحظه لر. احوال ملیه: ملت نك دینی واجتماعی حاللرنده فکر و ملا-
حظه لر. تقریض و انتقاد: عموما مهم یاگا اثرلر حقنده و بالخصوص
درس کتابلری توغروسنده تقریض و محاکمه لر. مقالات: علمی و ادبی
و سیاسی مقاله لر. اشعار: اخلاقی و ادبی شعرلر. حکمتلی سوزلر
و عبرتلی واقعه لر. محررنک سیاحت نامه سی.
اشبو بابلرده چیتدن یازوچیلر نك مقاله لری مجله نك مسلکینه
موافق بولغانلری مع الممنونیه درج ایدلور.
مجله نك یللق آبونیه سی ۳ صوم، یارتی یللق بر صوم ۵۰ تین.
نسخه سی ۱۵ تین، اداره گه یبارله چک خط، مقاله آقچه غزیته
و مجله لر بو آدریس برله یبارلور گه تیوش:

Казань.

Мулль Галимджану ГАЛЪЕВУ.

الکیر والاکر

۱۳ نیچی سان ۱۳۳۳ سنه شعبان ۱۵ دوشنبه ۱۹۱۵ سنه ۱۵ ایون

تفسیر

ما ننسخ من آية أو ننسها نأت بخير منها أو مثلها ألم تعلم
 أن الله على كل شيء قدير ﴿١٧﴾ ألم تعلم أن الله له ملك
 السموات والأرض وما لكم من دون الله من ولي ولا
 نصير ﴿١٨﴾ أم تريدون أن تسئلوا رسولا كما سئل موسى
 من قبل ومن يتبدل الكفر بالإيمان فقد ضل سواء السبيل ﴿١٩﴾
 ما ننسخ من آية أو ننسها نأت بخير منها أو مثلها ألم تعلم أن الله
 على كل شيء قدير

ترجمه: قايو آيتنی اوز کارتسك ياكه آنی انوتدرساق آندن
 ايندكور كنی ياكه آنك مثلینی كلتورر مر. بلمايسكمو الله هر نرسه گه
 قدر تلیدر.

الم تعلم ان الله له ملك السموات والارض ومالكم من دون الله
 من ولي ولا نصير.

ترجمه: بلمايسكمو: (البته بلاسك) بتون ير وكوك ملكلری
 الله نكدر، سز گه الله دن باشقه هيچ ولی ويار دمچی يوق.
 ام تريدون ان تسئلوا رسولكم كما سئل موسى من قبل ومن
 يتبدل الكفر بالإيمان فقد ضل سواء السبيل.

ترجمه: ایاسز الکده موسی دن سور الغان کبی پیغمبر کزدن
(تیوشسز آیتلر) سور امق بولاسزمو؟ هر کم (عناد سؤ اللری کبی
اشلر برله) ایمان برله کفرنی آلسدرسه البته یول اورتا لغندن آزار.

شرح و تفسیر:

نسخ بر حکمک آلو شدر لمقی یا که اوز کار تو لمکی در. بر
حکمی عام ایکان خاصلامق و بالعکس، آز ایکان کو با یتمک و بالعکس،
حلال ایکان حرام قیلماق و بالعکس، واجب ایکان مندوب ایتمک
و بالعکس و ما اشبه ذلك، بار چه سنی اوز کار تمک، آلو شدر مق در.
و شرع اصطلاحیچه «نسخ» ماده سینیه مندر جدر؛ و بور و شلر اصلاح
ایچون حالنک اقتضاسینیه، خلقنک تحمل و استعدادینه کور قیلونه در.
الله تعالی طرفندن تورلی و قتلر ده مناسبیچه و حالنک مصلحتیچه
تورلی پیغمبر لر ایله بعض مسائل اعتبار یله تورلی دین کوندر لکان،
همه سی اعتقاد و توحید قاعده لری سار تین بر تورلی بولسه لار ده بعض
عبادات و عملیات جهلرنیچه تورلییچه در. الکی انسان و پیغمبر (آدم
علیه السلام) که توغاننک توغانینه نکاح درست ایدلکان. اول زماننک
حالیچه شولای تیوش بولغان، صو کره بونکاح حرام ایدلکان.
ابراهیم علیه السلام که او غلینی قربان ایدر که بیور لغان، صو کره
آلسدریلوب فدا درست کور لکان، اسر ائیل علیه السلام دیننده
جمع بین الاختین درست بولوب صو کره تورات ایله نسخ ایدلکان.
الکده شنبه کون اش کور مک حلال ایکان، بنی اسر ائیل که حرام
ایدلکان و هکذا، دینلر خلقنک عقل و فهملری، معیشت و مصلحتلری
آرتو، کمال درجه سینیه یقینلاو اعتبار یله صلاح و کمال طرفینه
آلسدر یله، ترقی ایتدر یله، الکی توسعه لرنی آلو نه، خلقنک عناد
و فسادلری سبیلی بولغان تار لقلار بتوریلوب احساسلارینه
و وجدانلارینه موافق توسعه لر قیلونه بارغان، هر نرسه ده بولغان کبی

دینلرده آفرین آفرین تمام و کمال درجه سینه یقینلاشوب، اخیرده
چن کمال و هیچ تغییر و تبدیل گه محتاج بولمای، و چن اقتضاء فطرة
سلیمه درجه عالیه سینه ایرشدریله، لیس فی الامکان ابدع مما کان
خطاب قدسینه مظهر بولوب تمام سعاده ابدیگه مجاور، بلکه آنک
ایله متعاکس ایدلکاندر. نسخ عقل سلیم طرفندن هیچ منکر دگل،
بلکه مصلحتلرنک آماشنوی برله حکملرنک آماشنوی طبیعی و فطری
اش بولدقی. کتاب مقدسلر: تورات، انجیل و قرآن طرفلرنندن
اثبات و بیان ایدلدیکی، تقلیدسنر باقوچیلارغه آکلاشولمش مسئله
اولدقی حالده، یهود شده عناد و فساد فطرتلرنندن، انجیل و قرآنغه
قارشو تورغانلار. نسخ الکی اشکه ندامت، آنک خطالقینه اعتراف،
بو حال اللهدن ممکن دگل دیکان بولوب یوق و سوسه گه تمسک
برله فکر فاسدلرینی قابلامق بولغانلار وشول بهانه برله محمد علیه
السلامنک نبوتینی و کتابینی انکار ایتمک بولغانلار. الله تعالی بو آیتلر
برله آنلارنک موندای و سوسه و عنادلرینک یوللارینی کیسه،
اللهنک - نی روشلی بولسهده - آچیق حکمینه قارشو تورلی شبهه -
لر گه یابشمق، و سوسه لر گه بیرلمک تیوش دکل ایدکینی بلدرادرکه
الله هر نرسه گه قادر، بتون سماوات و ارضده بولغان اشیا آنک
ملکی، تلادکنچه تصرف ایته، هر اشد بولغان حکمت و مصلحتنی
بخشی بلوب کرکنچه اوزی امر ونهی قیلا، آنک حکمینه قارشقان،
اوز قاصر عقلینه ایاروب تورلی شبهه لر گه تشوب، تورلی و سوسه لر
براه عناد و کفر یولینه کرگوچیلر یاردمسز قالوب هلاک بولاچاقلاردی.
نسخ، ایکی دین آراسنده بولدقی کبی بر دین ایچندهده بولمق
جائزدر، خلقنی بر تورلی قانونغه ایالندرو، و آکا تمام کوندرو،
آنلارنی ارکوتمای و قورقوتمای عقل و فهملرینه، اوقات و احوالنک
اقتضالرینه کوره تدریجی بولمق تیوشلی، یاش بالالارنی تربیه

و تعليم، حتى حيوان بالالاريني نباتات نهاللا ريني گنه تر بيه و تنميه ده ده تدس ريج ايله (آقرين آقرين)، وقتينه و آنلار نك حاللا رينه كوره تفاو تلي و تعيدلي روشلر بولمق تيوشدر.

بناء عليه بردينده، الفت و محبت آرتو، آك فو تله نو و باشقه مصلحتلر نك آلسنو سببلر ندن بعض حكملر نك آلسنو وي بيك مكن و معقول حتى واقعده بولغان نك كه قر آنده الك ايرى اولگان خاتون ايچون بريل عدت تيوش كوريلوب صوكره دورت آي و اون كونكه قالدرا لغان، نمازنى الك انبياء سابقين قبله سى بولغان بيت مقدس طرفينه او قولوب صوكره كعبه طرفينه او قو بيور لغان، الى غير ذلك.

اهل اسلامدن ابو مسلم اصفهاني تفسير قر آنده نسخ و قوعيني انكار ايتكان بولسه ده، يوقارغى ماده لر كى مسئله لر آنيق بولغانغه جمهور علماء طرفندن آنك سوزى رد ايدلمشدر.

نسخ معنا سنده و حكمتنده تارلق، و نسخ ظن ايدلگان ماده لر ده تعسقى تاويللر كه ارتكاب، ضرورتسز بر درجه بهو ديلى فكرى، و من غير شعور آنى تقويه كى سيزيله در.

مگر نسخ غير ظاهر و غير متبادر اش بولغانده، ضرورتسز، آيتنى آكا حمل تيوش دگل، ممكن اولدقچه نسخ و تغيير كه حمل ايتماينچه آكلارغه تر شمع لازمدر. بعض مفسر لر نك (سيوطى كى) نسخ با بنده بيك جو مارد بولولارى لايق دگلدن. علماء محققين آراسنده منسوخ بولغان آيتنك مقدارنده تورلى سوزلر بولسه ده شاهولى الله الدهلوى حضر تلى نسخ بارى بش آيتده ثابت ديمشدر.

يوقاريدغى سبب و حكمت لر سارتين سنن و احاديث نبويه ده هم نسخ ممكندر، لكن كوب دگلدن. ابن الجوزى سوزينه كوره يكرمى بر حديثده، ابن القيم بيانينه كوره اونندن ده كمدر. كتب فقه و اصول شرحلر نده كى كو بايتولر بارى باب جدل و مرآنى توسعه، چن معرفت

و حکمت یولینی قویوب تعصب مذهبی و سؤ تقلیدنی حمایه ایچون آرتدر لغان توجیہات غیر وجیہہ در. بایتاق ماده لردہ خصوصاً بز نك مذهب حنفی او بابندہ، بایتاق عصر لردن بیر و علم حدیث آن، حتی متروک بولا یاز غانغہ ظاہر لرنده تخالف کور لگان حدیثلرنی کما ینبغی آکلاوده بناء علیہ مابینلرنی تطبیقده قصور لری کوب بولا. شونلقدن غالباً تسترا نسخ احتمالینہ تمسک ایتہلر. لکن، هر فن مسائلینک حل و عقدندہ اعتبار، اهلینہ در.

خلاصة التفسیر:

بر آیتنی نسخ اینسهک (تلاوتین قالدر ب حکمین، یا که حکمین قالدر ب تلاوتی اعتبار لر یله) قرآندن چیقار ساق، یا که کیچوکتور سهک، آندن خیر لینی یا که مثلینی کلتور رمن قدر تمز بار، بتون اشیاده سموات و ارضده ایستاد کمز چه تصرفن بابندہ، هیچ کمنک اعتراضه حتی یوق. موسی قومینک تیوشسنر سؤال لری و اعتراضلری کبی حرکتلرده بولونماکز، پیغمبر دن تیوشسنر سؤال لر قیلماکز. دینده اعتراض، کفر یولینی آچار، توغری بولدن آز درر.

مفتی مصر شیخ محمد عبده اختیار نچه تفسیر: «نسخ آیتندن مراد انبیاء غه و یر لگان دلائل نبوت اولان معجزات و خوارق آیتیدر یهود و غیر لردن بعضلرنک «لولا اوتی مثلما اوتی موسی» یعنی «موسی غه یر لگان - تیاقنی بیلان ایتمک کبی - کور نشلی آیتلر کلتور سه نبوتنه اشانور ایدک» دیو شبه لر القاسینہ قارشو ایتولمشدر. شویله: «بر پیغمبر گه و یر لگان معجزه نی ایکنچی پیغمبر گه آلسدر وب و اوز گار توب بیر سهک یا که بر پیغمبر نک معجزه سنی قالدر ساق و بتونلای انوتدر ساق، آندن خیر لینی، یا که مثلینی کلتور رمن، دلیل

نبوت و برهان رسالت بولمق ایچون کافی و وافی روشده کلتور رهن
قدرتمز بار، هر شیء اوز تصرفمزه در، موسی قومی کبی یوق
وسوسه لرگه باقوب، تورلی اعتراضلر، تورلی سؤاللر برله
کفرگه تشوون ساقلانگیز، دیمکدر.

خلاصة: پیغمبرلرنک معجزه لری بارده بر تورلی بولمقی
لازم دگلدن. وقتینه کوره، خلقنک فهم و عقلمنه مناسب آیتلرنی و معجزه لرنی
الله اوز علمی و قدرتی برله ویرگوچی و کلتورگوچی در. امتدن
تیوش، باری درست نظرده قبول و ایمان.
ملاعالمجان البارودی.

حدیث

ذکر الموت صدقة

حدیث حسن لغیره اخرجه الدیلمی عن معاذ و تمامه ذکر الانبیاء
من العبادة و ذکر الصالحین کفارة و ذکر الموت صدقة و ذکر
القبر یقربکم من الجنة.

ترجمه: پیغمبرلرنی ایسکارو عبادتدن، ایدگولرنی ذکر
گناهلارغه کفارت، اولومنی ذکر صدقه، قبرنی ذکر او جماعه
یقینلاشدره در.

شرح و ایضاح:

خلق عرفنده وهم شریعت عرفنده بر نرسه نك سببنی شول
نرسه حکمنده یورتمک مشهور در. بو حدیثده گی بعض حکملرده
شول قیلدن بولسه لار کرك.

چونکه پیغمبرلرنی ذکر ایتو دین روشلرنی، عبادت یوللرنی

و آنداغی اللهنک وعد، و عیدلرینی ایسکارو، و شول سایه ده طبع سلیم حقنده امثال و اتباعغه رغبت آرتا و غالباً بالفعل عبادتکده باعث بولادر. و شول سبیدن ایسکارونک اوزیده نفس عبادت بولوب حدیث ظاهر نیچه و حقیقتیچه بولمقده ممکندر.

ایدگولرینی ذکر ایتو و آنلارنک تراجم احوالترینه مطلع بو- لوده فائده لی، قلبنک اویغانمقینه و آنلارنک حسن حالترینی و علو همترینی بلوب اوزگنی اولچاوگه و چاغشدر و غه، غفلت و قصور- کدن آگاهلانورغه و بالضروره حالک و قالک برله اعتراف با- لقصورگه سبب بولا بو حال بایتاق گناهلرغه کفارت و قلبکه خیلا طهارت و حیات بولادر.

اولومنی ذکر، تیوشنیچه اطرافلی بولغانده، صدقه معناسی بولغان باعثدر. چونکه بر وجدانلی کمسنه بو حیاة قاصرمدن حیاة دائمه گه کوچونی اوزینه تخلفسز کله چک وظیفه تانوسه البته احسان و خیر باقی غه قزو غه. شول حیاة باقیه سی ایچون آرزق و اوزینک نجاتی ایچون اسباب حاضر لر گه اوزینی مجبور کوره، ده بتوفیق الله بالفعل عملگه کرو شه.

قبرنی ایسکارونک اوجماخقه یقینلاشدرمقی ده اشبو سیبلردندر. البته ایمانلی و عقل و فکری صاغ کمسنه قبر و اهو الینی اویلاو جان بولسه فساد و فتنه دن یراق، عمل صالح انواعینه یقین بولا، بناء علیه اوجماخقه یقین لاشه.

تنبیه: اولومنی ذکر ایتو خصوصنده اعتدال دن تجاوز، افراط و تفریط چیکلرینه چیقو و اعظلمده و نورلی محرر لرد. ایشدیله و کور یله. الکگی اخلاق و موعظه حتی حدیث کتابلرنده غی ذکر موت مسئله لرینه تیوشسز کوز ایله باقو چیلارده سیز یله.

هر مسئله گه رد و قبول، جرح و تعدیل حکملرینی بیرگوچی

كمنه الك انى يخشى آكلو تيوشليدر. عجله آكلو چى او -
 زينك قاصر علمينه مغرور بولغو چى كمنه - واعظ و خطيب
 و محرر اول بابلرده سوز سويلمك و قلم تهر تمك كه اهل دگلردر،
 بر واعظ اولومنى ذكر ايتدروب و آنك عواقب و احوالينى
 مخاطبلرينك قبلرينه تمام اور ناشدروب معيشت شو اغلندن تو -
 ختاتسه، كون تون مسجدده نمازلق استوننده اقامت ايتدروسه
 دينگه و بو مخاطبلرغه خيانت و كللى زيان تيكورگان و آنلارنى بو
 تأثيرلى و عظى برله اضلال ايتكان بولادر.

اوشانداق بر محرر اولومنى ذكر روحنى سوندره حيات
 و ترقيدن اميدنى كيسدوره، كشيلى باشقه لرنك آرطينه قالدوره و آياق
 آسلارينه ايزدوره و فلان و فلان مضموننده غى يازولرى و اولچاوسز
 هجوملى و غلولى برله اولومنى انوتدورغه، بار همترلينى
 اشبو حياة عاجله حوايجينه گينه صرف ايتدورر گه تر و شسه، البته
 بو كمنه ده اوزينه و قرينلارينه يوك خطاء فكرنى اختيار ايتكان
 فساد و ضلال اسباينه تشبث و تمسكى آلدن توتقان باكه بيانينك قسقه
 لقى، سياقينك نقصانى سببلى دينك، و حينه زيان ايتكان، و غايه سينه
 مخالفت قيلغان بولوب اولكى قسم كى اضلال خادمى بولغان
 بولادر.

حقيقت و اعتدال

اولومنى كوب ذكر ايتو كر كالگى خطا قيلمى تورغان نبى
 معصوم سوزى ايله ثابت. اوشانداق حيات اسباينه تيوشلى، ايك
 فائدهلى روشده تشبث و اول بايد. كسالت و بطالتسز اجتهاد كر -
 كالگى دخى ثابت. مونكا قوللا و فعلا بيورلغان، يوللر كورساتولگان
 پناء عليه بو مسئله (اولومنى ذكر ايتو، اصلا آنى انوتماو) شبهه سز
 و شكسز تيوشلى و مسلمان (قيامتكه ايمانلى كمنه) ايچون دنياوى
 و اخراوى ايك فائدهلى اشدور.

شويلاھكە: اولومنى ذكر ايتو، اولام، اولام ديو قچقروب
ياكە اولاب، اوزينك و كشينك قوطينى چيقاروب تورو توگل،
بلكە حسن نيت ايله اللهنك نظامى و ايستاگى بولغان اشبو عمومى
و اجتماعى حاللرنك يخشيلقينه، اسلام و دين عنوانى احاطه قىلغان
احكام الهيەنك جريان و عزتينه، فقرا و محتاجينك صلاح و فلاحارينه
خدمت و اعانت ايتمك، طاقتك قدرلى، و قوتلى ھمتك اولچياولى
مذكور غايەار ايچون اجتهاد ايتمك، حتى ممكن ايكان بتون حيا-
تكنى فدا ايتمكدر.

صوقالا، تورمالا. تجارت قيل، تجارت ايچون ازون، ازون
سفرلر قيل، خلق كر كينه يخشى قوراللار ياصا، زور زور
صناعتخانهلر توز، ھمتكنى بلند ايدرك، آخرتى بتونلاى انوتقان،
بارى دنيا ايچوننگنه اشلوچى كور لگان نيمس توسلى طرش، هر
اشكده جديتنى اوزكگا وظيفه تانو. لكن نيت و غايەك تماقك،
اوز طور مشكغنه بولمسون بلكە اللهنك نظامى و ناموسىنى سا-
قلاو، و عيالىنه ياردم، اشاندقك ديننى فعلا احترام، و اعضاسىنى اعزاز
ايچون بولسون، ھمە حالده اولومنى ذكر ايتكان بولورسك. خلا-
صه: اولومنى ايسكارو كرك، حياة ابدىهگه مناسب ھمت و غيرت
ايله خيرات و منافع متعديه يوناتورگه طرشو كرك.

ملا عالمجان البارودى.

اجتهاد حقنדה

باشى ۱۲ نېچى سانده

متأخرين نك «اجتهاد زمانى منقضى بولغان ايچون صو كغيلرغە
الكرگى مشهور مذهبلردن برنده تقيد واجب بولا، كتاب سنتكە
تمسك قىلورغە حقارى بولمى» كىبى دعوالرينك نقل و عقل و واقعغە
خلاف بولغانلغى اوتكان مقالهلرده بر آز بيان ايدلدى. ايمدى

مر جانی نك ناظورة الحق كتابندن ده بو خصوصده غی بر ایکی سوزینی
بو اور نغه كو چر مك مناسب طو بیلدی:

مر جانی حضرتلری بو دعو الر نك نقل جهتندن بطلانینی بور و شده
بیان ایتهدر: کتاب سنت گه تمسك قیلور غه بیور غان آیه کریمه
و حدیث شریف لر نك (*) حکملری، دلیل بر له تخصیص ایدلمگانلری،
قیامت گه چه هر عصر ده عام، هر بر مکلفنی شامل در. ایمدی کتاب
سنت گه تمسك زمانی اوتکان دیو چیلر بو عموملرنی نیندای دلیل بر له
تخصیص قیلالر، کتاب سنت نك ظاهر نندن نیندای حجت بر له عدول قیلما
قیچی، اشبو نصوص ظاهره گه قارشی نرسه بر له معارضه ایتماکچی بولالر؟
(یعنی حجتلری یوق دیمکدر) کتاب سنت نك ظاهر و نص لری هر
مسلمانغه حجت بولور و نده شبهه یوق. بونلرنی حجت تو گل دیمک
(فله الحجة البالغة) آیه کریمه سینی، کتاب سنت گه اتباع بر له امر
قیلغان آیت و حدیثلرنی رد بولغانلقدن کفر، علمانك «نصوصنی رد
قیلمق کفر، مسلمانلق اسلامك حکملرینه تسلیم بر له گنه ثابت بولور»
دیگار اجماعلرینه خلاقلق بولادر.

اجتهادی و غیر اجتهادی حکملر نك مأخذلرینی اجمالا بیانندن
صوگ بولای دیدر: هر مسلمانغه طاقتی قدر نچه کتاب سنت گه تمسك
قیلور غه، اجتهاد مطلق یا که مقید یا خود استدلال مجرد قوه سی بر له دلیللر ده
تدبر و تفکر ایدوب، اوز نظر نده صواب تا بدیغی بر له عمل ایدر گه
تیوش بولور. چونکه اجتهاد، بعض عصر لر غه و بعض شخصلر غه
مخصوص تو گل، کتاب سنت گه تمسك، دلیل شرعی مقتضاسی بر له
عمل قیلو مجتهد خاصه سندن ده تو گل، بلکه اجتهاد مرتبه سینه
ایرشمگان فقه و نظر اهللرینه ده کتاب سنت گه تمسك و دلیللر نده نظر
و فکر قیلماق تیوشلی بولادر. بناء علیه اهل نظر بولغانلر نك مجتهدلر گه
تقلیدلری علی الاطلاق درست بولمیدر.

[*] بو آیت و حدیثلرنی ناظور نك ۱۶ نچی صحیفه سنده ذکر ایدهدر،

مگر استدلال قوه سیده بولمغانلر، دلیل شرعی نی فکر لری برله آڭلاودن عاجز بولغانلر آڭلاغان کمسنه گه، اوز لرینک ظننده عالمهك آرتوغراق نابولغان امام غه (مجتهدگه) تقلید قیلوب آنک سوزی برله عمل قیلولری تیوشلیدر (*) «دلیل المقلد قول المجتهد» سوزی دلیل شرعی نی آڭلاودن عاجز بولغان بوکبی کمسنه لر حقنده غنه جاری در. کلی قاعده بولماوی معلومدر.

اجتهاد و تقلیدنی برله اثبات آراسنده دائر بولماقدن، مجتهد بولمغان کمسنه نك مقلد بولماقی لازم کیلمی. چونکه اجتهاد: کتاب سنتگه ممارسه دن حاصل بولغان، حکمنی دلیلندن استخراج قیلو ملکه سی بولادر. تقلید ایسه: بر کمسنه نك سوزینه یا فعلینه دلیلنده استقلال فکر برله نظر قیلمای ایارودر. بنأ علیه بونلر آراسنده تناقض بولمیدر. بر مسئله ده مقلد بولودن هر مسئله ده مقلد بولماق لازم توگل. بلکه (فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون) آیه کریمه سی مفادنیچه تقلید، ضرورت حالنده گنه تیوشلی بولور، ضرورت بولمغانده تقلید درست بولماس. ولهدا بر مسئله ده مقلد بولوب دیگر مسئله ده مجتهد یا که مستدل بولماق ممکندر. یعنی مجتهد بولور ایچون تقلیدنک بتونلای یوقلغی شرط دگلدر. بلکه امام ابو یوسف نك محتضر حالنده

(*) اماملر اصلی معلوم بولمغان سوزلر مزگه تقلید قیلماکز دیه توصیه قیلدقلرندن مقلدک ده ییخل اش بولمادیغی آڭلانوز، مقلدگه ده امامینک سوزینی دلیلی برله آڭلارلق برنوع استدلال قوه سی کرکلاگی بلنور. یعنی مقلده برتورلی مستدل بولوب، لکن آنک استدلال قوه سی دلیلده مستقلا فکر ونظر ایدرلک درجه گه ایرشمگان بولادر. ایمدی امام ابوحنیفه حضرتلرینه تقلید قیلور ایچون آنک مذهبنی اصول وقواعدینی دلیللری برله بلورگه لازم بولادر. بونی بلور ایچون مذهب حنفی نی نقلده اصل ومعتمد بولغان امام محمدنک اصول ونوادر اسمنده گی اثرلرینی ومتقدمینک مثلرینی بلورگه حاجت نوشه در. یوقسه متأخرین کتابلری برله گنه مذهب حنفی گه درست اطلاع ممکن دگلدر: فکرلرگه تیوشلی بولغان مسئله لرینک برسی بودر

(اللهم انت تعلم اني اجتهدت في الحكم وكلمة اشكل على جعلت ابا حنيفة بيني وبينك) ديدكندن مجتهد مطلق لرنكده بعض مسئله لرده مقلد بولورى آغلانادر. مرجاني نك بوسوزى اجتهادنك متجزى بولو وينه اشاره بولور. بوسوز بومقالهده ايضاح ايدلور.

«مذهبهده تقيد واجب» ديگان سوزنى مرجاني بوروشده تفسير نقيلادر: مذهبهده تقيدنك معناسى رسول الله صلى الله عليه وسلم واصحاب كرام وسلف صالحين عليهم الرضوان حضر تارينك يولنده ثابت بولو ديگان سوز ايكانينى يوقار يده بيان قيلدى. ولهدامذهبهده تقيدبر مجتهدنك فتواسى بر له گنه عمل قيلو، بر امامنك مذهبن گنه صواب كوروب بشقه لرينى خطا غنه نسبت بيروب تعصب قيلو ديمك بولميدر. بوسوزنى بولاي بالغش تفسير قيلو چى اماملرينى معصوم - خطاسن - ظن ايتكان رواقض خوارج كى اهل بدعتدن بولادر. رافعى و بشقه لرن: الله ويغبرى واجب ايتكان گه بشقه واجب نرسه يوق، الله تعالى ورسولى هيچ كم گه مخصوص بر امامنك مذهبهده بر له مذهبونى واجب ايتكان؛ ديگانلر. ابن حزم بوتوغريده علمانك اجماينى ده نقل ايتدر. ابن امير الحاج تحرير شرحنده: خيرلى قرن لرده بوسوز اوزرينه - مخصوص بر امامنك مذهبهده بر له گنه عمل قيلوده تعصب تيوش بولما دقينه - قرار بير لگان ايدى؛ ديمش.

«علمانك اتفاقرى قطعى حجت، اختلافلى كيك رحمت» ديولگان قاعدهده بوسوزنك درست بولما غانن آچق كورسه ته در. چونكه اختلافنك كيك رحمت بولووى خلافى مسئله لرده هر امام غه ايارو درست بولغانده غنه ظاهر بولادر، مخصوص بر امام غه غنه تقليد و تعصب قيلو تيوش بولسه اختلافنك رحمت اثرى بولووى نيچك ظاهر بولور. ابن عربى حضر تارى فتوحات مكيه ده: الله تعالى بو اختلافنى بزرگه رحمت قيلدى، مگر فقهانك عوامى بورحمتهنى بتررگه كو چلانوب،

الله ورسولی تعیین ایتمگان معین مخصوص بر امامنک مذهبنه
 نقلیدن عامه گه لازم ایتدیلر، شریعتنک بو کیک رحمتینی تارایتورغه
 کوشدیلر. حالبوکه اماملرنک هیچ برندن، اوزمدهبلرینه گنه ایاروتیوشلگینه
 دلالت ایتکان یا اشاره بولغان بر سوز نقل ایدلمگان؛ دیمشدر.
 ابن العز حضر تتری التنبیه علی مشکلات الهدایه ده: رسول الله غه
 بشقه مخصوص بر امامغه تعصب ایدوب آنک سوزن گنه صواب
 کوروب آگا ایارونی گنه تیوش دیب ظن ایدوچی یولدن یازغان
 بلکه امامینی معصوم پیغمبر درجه سنده کوردکندن کفرگه توشکان
 کمسنه بولادر. بو کمسنه بوسوزندن فی الحال توبه قیلورغه، یوقسه
 قتل ایدلورگه تیوشلی بولور؛ دیمشدر.

ناظورهدن کوچرگان سوزلر بونده تمام بولدی. اجتهادده
 تجزی: مجتهدنک بعض مسئلهده اجتهاد قوه سی برله دلیلرگه دسترس
 بولوبده بعضلرنده دلیللرینه ایریشه آلماوینه اجتهادنک تجزی -
 بولینووی - دیب ایتوله در. ایمی بعض مسئلهده گنه اجتهاد قوه سی
 بولغان کمسنه گه شول مسئلهده اجتهاد قیلورغه یاریمو، یا که بونک
 ایچون هر بر محتاج بولغان مسئلهلرده اجتهاد قوه سی بولماق
 شرط بولامو؟ یعنی تجزی اجتهاد درستمو دگلمو؟ بو مسئلهده علما
 آراسنده آزاراق اختلاف بولسه ده علمانک کوبره گی تجزی نی درست
 کورگانلر. صفی هندی: اکثر علمانک مذهبی بودر؛ دیمش. ابن
 دقیق العیدده علمانک مختاری بولغان سوز تجزی دیه در. رافعی،
 غزالی و بشقه لرده تجزی اجتهادنی درست کوروب دیمشدر: اجتهاد
 متجزی بولمغانده مجتهدگه جمیع مسائلی عالم بولماق شرط بولادر،
 حالبوکه بو شرط مجتهد مطلق لرده تابلو مادیفی معلومدر. چوبکه
 امام ابوحنیفه امام مالک امام شافعی امام ابو یوسف کبی مجتهد مطلق لر
 حتی صحابه لرنک بعضاری بر نیقدر مسئله لرده توقف ایدوب بعضلرنده

لاادري ديب جواب بيردكلري نقلًا ثابت. البته انسانك هر مسئله ده علم محیطی بولماق ممکن دگلدر! بوسوز لردن تجزی اجتهادنك راجح و مقبول بولووی آگلانوب، اجتهادنك سهولتینه ده واسطه ایکانلگی بلنور.

اجتهاد متجزی دگل دیوچیلر: مجتهد بولاچق کمنه گه دلیل شرعی لرنی تماما بلور گه لازم، لکن بونك برله بتون احکامنی بلمك لازم بولمی. شونك ایچون مجتهد بتون دلیل لرنی بلو بدیه بعض احکامنی بلمز ایسه عجب دگل. چونکه دلیل لرنك تعارضندن فکرنك تشویشلنووی، مسئلهنك اوزاق دقت گه محتاج بولووی، یا ایسه آرتق تقوالک سیبلی فتوادن ساقلانوب کبی سبیلر بعض مسئله لرده حکم ایدر گه مانع بولسه بولور. مجتهد مطلق لرنك بعض مسئله لرده توقق لری یا خود لاادری دیمکلری ده شوندا ی سبیلر گه مبنی بولور؛ دیگرلر. هر حالده تجزی اجتهاد، اکثر علمانك مذهبی بولغانلقدن یونی اختیار و قبول ایتمك خصوصاً اجتهادنی ییگلایندیکی ایچون مناسبه بولور.

آخری بار

محمد نجیب تونتاری.

تربیه و تعلیم

مدرسه لر

اشبوصوك آیلرده مدرسه لر مسئله سی قوز غالوب بایتاق فکر لر و تورلی روشلی سوزلر میدانغه چیقدی. بر مسئله میدانده کورندیسه ارباب قلم، خصوصاً قلمنی صناعت و کسب ایتوب طوچیلار، انظار عامه گه خیلا فکر لر و خیلا مضمونلر کورسه ته لر. صلاحی یا که غرابنی و فکاهتی جهتلریله اربابینك نظر لرنی یا که هوسلرنی

جلب كه تر و شالار. هر كم اوز قصى و نېتى نك يولداشى، اوز عقل و فكرى نك مغرورى و مسئوليدىر.

روسىه مسلمانلرى نك بىر بلده العلمى و العملى اولان «ترويسك» دىن توغان مسئله هر كمگه ايشىلدى، و هر كم اوز فكر نېچه، اوز مسلك نېچه تلىقى ايتدى و مطبوعات هم - وظيفه لارىن اوتامك قصىلده مى - بر درجه محاكمه ايتدى. فقير، اوز محاكمه سنده زور اهميت كور مدكندن، اول باده، مناسب و قىينه قدر سكوت ايدرك، اوز ينه عاىداشده گنه، اوز ينه قاغولغان ماده ده گنه اىضاح قصىلده يازمق بولدم.

يوقارغى مسئله مناسبيله بعض مطبوعاتك قران مدرسه محمدىه سىنه غير مشروع و جه اوز ره قاغولمقىنه مقابله تيوشلى كورلدى. بلكه بعض احتساساتنى قوزغاتدى جهت ينه نظره قناعت و سكوت مناسب كورلدى.

شول ائنا ده قران نك قوياشنده، بر درجه تحرى بعدند ۱۹۵۶ ساننده يازلغان مفصل مقاله نك نتيجه سنده زكريا افندى نك اىضاح صورتنده گى اعتراض و شبهه لرىنه جواب تيوشلى كورلدى.

زكريا افندى مدرسه محمدىه نك عمومى درس لرىنه - بلكه عين رضا سببيليدىر ده - بر درجه استحسان و رضا كورسا تدكندن صوك مىنم خصوصى، بر ايكى اوچ ماده ده، درس لرىنى بىك استحسان ايتمه، انتقاد ايتمه بلكه حسن ظنى سببىلى مندن آرتغراق اش كوته.

مشار اليه نك انتقاد و اىضاح مالى: (۱) برر خلفه اوقوتورلق مختصر الوقايه درسىنى اوقوتو (۲) هفته ده نېچه كونلر شرعة الاسلام اوقوتو (۳) مذكور درس لرىنى اوچ دورت صنف شاگردلرىنه درس عام سببيلنېچه اوقوتو اشاغىلارغى يا يوقارغىلارغى زيانلى بولو

جواب اجمالی:

- (۱) مختصر الوقایه درسی بالغوز مختصر درسی دگل، بلکه آنک بهانه سیله تیوشلی روشلی فقه درسی ایدلو یو لچه خلفه لر اوزلری استفاده ایدر لک درس ایدی.
- (۲) شرع الاسلام در سینی بالغوز پنجشنبه کون هفته ده درس اخلاقی عبادات دینه گه میزان ایچون صؤک درس ایدلوب بالغوز دور دنجی ثانویه شاگردلرینه اوقوتوله در.
- (۳) مذکور در سنی عام ایتو «آشاغی صنفلر غه موافق ایدلسه یوقار غیلر ایچون عیب، یوقار غیلار غه موافق ایدلسه تو بانکیلر آگلاماسلر» شبهه سی مشهورات جمله سندن بر مقدمه ایسه ده یقینیات و برهانیات جمله سندن دکلدر. بلکه هر زمانده درس عاملر ده عامه طلبه حاضر بولوب هر کم فهم واستعدادی مقدارنچه استفاده ایده کلمشدر. اشوباب مناسبتیه بعض ایضاحات: فقه درسی بیک اهمیتلی، ایک نازک، کوب معلوماته و کوب تحری و تفتیش که محتاج در سدر. فقه در سلیتی سطحی روشده مسئله اوقو ایدلوب شروح و فتاوی دقاترندن روایات کور ساتو یولنچه اوقوتو بوز مانغه چه معتاد بولغان، الکی مصنفلر نك معلوماتندن حکایت سیلنچه طلبه گه معلومات ویرله کلگان آزغنه تدقیق و تنقه یولینی کور مک ایچون الکن پیرو بخاراده مصرده و بزده وغیرلرده آزار هدایه اوقومق عادتلی بار. لکن هدایه نك حالینه و درجه سینه موافق روشده دگل. اوقوتو چیلاری ناقص مدرس لر، حتی بعضلری - بذل جهد شرطیه - هدایه در سنده مخاطبک صلاحیتینه ایرشه یازغان غنه، یرلیغنی مناط کمال سایغان استاذلردر. شاگردلریده غالباً اوزلرینه موافق، بخاریلر نك تعبیرنچه («فی» در، «علی» بر) ترجمه لرینی آگلارلق یکتیلر بولا. بناء علیه بز نك قران بلادنده وسائر بلاد اسلامیه ده گی کبی چن فقه

درسی ولایق روشده ایک یخشی فقه کتابی بولغان هدایه دن استفاده یوق حکمنده در . بولسه بولسه بر کر کمز تعصب مذهبی، ائمه کر ام حقنده غش صدر و سؤ نظر ثمره مشؤ مه لر یدر .

صو ک یلار ده مدرسه محمدیه دهده - اور ننده بیان ایدلور لک و علاج لرینه مسارعت لازم بولور لق سبیلر سار تین - شاکر دلر سؤ تفاهمله جریان عمومی آستندن خلاص بولا آلمای خواه نخواه عجله طرفینی اختیار ایتمکده لر، دروس عالیه نی کما ینبغی اتمام که موفق بولا آلمای یولده قالمقده لر در .

آلایده شاگردلر فقه آگلاو یولندن بتونلای چیتده قالماسونلار، تمام تیوشنچه بولوب یتمسه ده، فروع فنیینی چن شریعت و دین ایتوب آگلاو روشینی کورسونلر دیو بایتاق جامع و مفید بولغان مختصر الوقایه کتابینی وسیله ایتوب بوسنه اوزیمه مخصوص فقه درسی آچدم . (مقصودیا لغوز مختصر عبارتینی مطالعه ایتدر و دگل ایدی .) بو درسنگ غایه سی اشارت ایتد کمز چه مسائل فقهیه نی تعصب مذهبی آفتندن ساقلانو براق، کتاب و سنت که موافق راق روشده آگلاو یا که آگلاو یولینی کورساتو در .

درسنگ اکثر ماده سنده اقوال ائمه دن - بایتاق تفتیش و تحری صو کند - اوفق بالکتاب و السنة و انسب بالحکمة و مصلحة الامه بولغان لرینی طاقت ایر شد کچه کورساتوب و بناء علیه آنک رجحانینی بیان ایدوب شاکر دلرنگ طبقه لرینه باقماز دن دائره فهم لرینی توسیع، وقوه نظریه لرینی تصفییه بابلر نده بر اورنگ کورساتولدی و الدن کلد کچه خدمت ایدلدی . بش اوقات اوقوب حتی اوقوتوب تیوشنچه آگلانوب یتمکان میندول کور لگان طهارت و نماز بابلارینی آگلار غه و آکلاتور غه تر و شولدی .

درسنگ عام ایدلشینگ سببی ده بوقدر ایضا حدن آگلانتسه کک و علاوة علی ذلك ابتداء اسلام دن بیرو ماثو بولغان روش، دینی

و اخلاقی افاده لر ده، مخاطب لرنی آیرمای، درس عام روشنیچه بولغان
 افاده لر و خطاب لار و نطق لر در .
 رسول الله صلی الله علیه وسلم نك صحبت لری مسجد شریفده
 الوغ و كوچك حضور نده ای، و خاتون استفاده ایدر لك روشد،
 بولغان، هر کم فهمی و استعدادی حسب نیچه استفاده ایتکان. مبارك
 سوز لرنك بر جمله سندن بر صحابی بر وسطی معنا آگلاسه باشقه سی
 بش و دقیق معنلار آگلاغان و مع ذلك همه ایچون فائده لی غنیمه
 عظمی مصاحبه و افاده بولغان.

بيك نادر وقتلرده غنه بعض یارانلرینه عامه ایچون ضرور بولمغان
 مسئله لرنی گنه اولاق بیان ایتکان. اصحاب و تابعین و ائمه مذهب
 در س لری ده شول روشلی بولا کلکان. تراجم لرندن آچیق بلون نه.
 حجاز، شام، مصر، ترکیه بلادنده بو درس عام روشی هنوز متروك
 دگلدر. علوم آلیه نی هر صنفقه درجه سینه کوره او قوتسه لارده فقه
 و اخلاق بابلارنده سیرك درس عام ترتیلری محفوظدر.

مثلا اشبو عصر مزده دمشقی شامده استاذ شهیر شیخ بدرالدین
 حضرت لری خصوص در س لرندن ماعدا هر جمعه نماز نندن صوك
 جامع اموی ده حدیث در سینی درس عام ایتوب او قوته، اوچ ساعت
 ممتد اولان در سنده او قوغان حدیثینه موافق هر تورلی فوائددن
 بیان ایته، قوه حافظه سی، کثرة معلوماتی، بیانی، و حسن خطابتی
 جهتلرنیچه هر کمنی استحسانغه مجبور قیلا: در سینه الوغ و كوچك
 علما و تجار، رجال و نساء حاضر بولالار. هر قایوسی اوز اولیچه
 ولرنیچه علم آلوب کیتلر.

حتی سلفلرده عصرینك امتیاز لی استاذ لری در س لرنه ادر اك
 درجه سینه ایرشمگان بالالارنی احضار و شول مجلس علم بر کاتندن
 امیدلنو عادتی بولغان.

شرعة الاسلام كتابى، شهرتى والكلرده ضبيان قولينه بيرلوايله
 درجهسى ونچوك كتاب ايدكى كوب نظرغه آلونماي ويخشى
 تانولماي كلكان. چونكه كشى مبدول نرسه نك قدرينى بلماي.
 عالم اسلامده قرون خيره و آندن صوك بش اون عصرلرده ده
 هر قايسينى فيلاسوف وحكيم آتارلق عالملىر، اوزارينى تمام علملىرى
 (هم چن علم وحى كه مستند بولغان حقيقت) و فقهچه تربيه ايتكان،
 بتون همتملىرىنى - يمك و ايچمك، يورمك، تورمق اسباينه دكل -
 منافع ناس و مصالح بلاد ايچون صرف قيلغان ذوات كرام بولا
 كلكانلىر. بونلر نك ايك كوچكلر يده، حاضرگى بتون دنيانك ايسينى
 كيدر كان تالستوى كى يارم يولده قالغان كمسنه لرگه درس و يررلك
 وتوز چو كدر رلك بيوك تربيه لى آدملىر، و چن معنايله حرمتلو
 زاهدلىر در.

بز نك شرعة الاسلام كتابى ده مذكور صفتده غى آدملىردن
 بر بيوك ذاتنك اثرى، هر سطرى آلتون ايله يازيلورغه لايق ادبى
 واجتماعى و عمرانى كتابى در. وحى بولمغان كتابده مستحق انتقاد
 جمله لى بولور. بواش حكمتدر. الله نك اوز كتابينه و موحى
 اليه بولغان رسولينك كلاماتينه ويرلكان سعادت و عصمت باشقه
 كتابلرده ممكن دكلدر. لكن اقل نى استثناً ايله مذكور كتاب بيك
 عزيز و محترم كتابدر.

آدم بالاسنده قولندا غينك قدرينى بلماي چيتلىر قولندا غينه
 قزوغو و آگا طمع قىلو بلاسى بار كورشينك تاوغى كور كه
 بولوب كورنه. شول طبيعت آرقه سنده بز نك عالم اسلام ده غى بعض يكتىلر
 اوز مز نك ايسكى حكمت و فلسفه دينيه كتابلر مزنى قاراماي، نيمس
 و فرانسوسلر نك بز نك كتابلر مزدن وسائر دن چوبلاب كور كام
 ترتيب و زور عنوان ماتور بويارم برله نشر ايتكان اثرلرينه قابنوب
 مثلسن نرسه كى تلقى ايدىلر.

آوروپا لیلارنك هر قايولارنده (نیمس، انگلیز، فرانسوز
وغیرلرنده) ایسکی اسلام کتابلرندن، عربی و فارسی وترکیلرندن
استفاده ایتو شایع، السنة شرقیه ایچون مخصوص مدرسه لری
وامتیازلی عالم مدرسه لری بار.

فلاسفه اسلامدن شیخ سعدی آثاری کبی حکمة عملیه کتابلری
(کاستان و بوستان) و اصول تربیه و تعلیمده ایک برنجی کتاب
کوب زمانلردن بیرو آوروپاده کورکام روشده باصدر لغان
و استفاده ایدلمکده در. بزده بومبارک حکمت و چن اخلاق و تربیه
کتابلرینک قدر لری یوق.

بزنگ متکفلر و یا کفی معلملر موندای کتابلارنی بورونغی
قارتلار کتابی، یوزیل الکی ملالارنک کتابلری، قارت استاذ
بیکلر سبقلری دیوبکنه بند و طرح ایتهرگه حاضر تورالار،
آنلارنک یرلرینه - بدل سو اولاراق - کوب آدملر سیز مسلك
فساد و فتنه سیکان، شاکردنک عقل و فکرینی بوزارلق آغولار
قاتشدر لغان، موسیو، میستر، بک، افندی لقبلرینی تاشوغان میسیونیرلر
یاکه ذاتا اوق دینسر مادیلر آثارینی یاکه آنلارنک ترجمه لرینی
قبول ایتهرگه و درس جدولرینه کرتورگه رغبت ایتهلر.

هرسوزنی بخشی آغلاو درجه سینه ایرشکان بر افندی
انصاف ایله مبدوللکینه باقمای، یوقاریده ایتولکان جزئی استثنالرنی
ایسندن چیقارمای، ابواللیث السمرقندی کتابلرینه، صاحب الهدایه
حضر تلرینک استاذی «رکن الاسلام» عنوانیله ملقب کمنه نك اشبو
شرعة الاسلام کتابینه مراجعت ایتسون. شاید یازلمش مضمونغه گواه
بولابلور.

فقیر، یاش، استعدادلی و امیدلی بولغان اصحابمه خیرخواه لقمندن
بویولنی کورستمک، الکی علماده بولغان علوهمت و حسن نظر لرنی

بلدرمك ايچون احيانا (هفته ده برساعت) شرعة الاسلام درسينى
اختيار ايتكان وبتون هفته در ساريني آنك ايله مسك الختام قيلغان
ايدم. وبهذا القدر تم الكلام والله اسأل حسن الختام.

ملا عالم جان البارودى

علم و کتاب حقنده

اوتكان مقاله مزده متخالفين نك برسینه علم ديب بيرلگان نرسه نك
علم بولماوندان ايكى آراده اختلاف چغا ديكان ايدك. چونكه
تحقيق اهلى، خلق تلنده علم ديب يورگان نرسه نك بارينه ده علم
ديمیلار. بلکه طبیعت دن دائما بلاتخلف صادر بولاطورغان حاللارنى بلد-
روچى، مفهوم کلی، گه گنه علم دیلار، شونداى مفهوم گه دلالت ایتکانى
اوچون آنك عباره ولفظینه ده علم دیلار. شونك اوچونده علمادن
كو بلار تاریخا علم دیمیلار چونكه آنده طبیعت دن بلاتخلف صادر بولا
طورغان حاللارنى بلدر وچى قواعد کلیه یوق. بارى بولوب اوتكان
حوادثنى بر مرتبه نقل گنه بولادر دیلار. اما حوادثنك اسباب
ونتائجین تیکشیرگان اهل تحقیق، دائما آطدن (ات طومى) طایغنا،
صیردان بز اوغنا طوغان کبی بر تورلی حادثه دن برگنه تورلو
نتیجه طوغانین کورب تاریخنك ده «نوامیس طبیعیه» نى صور جزئییه ده
بیان بولغانلغینه قناعتلندرب علم بولووین اثبات ایتهلر. مذکور
مفهوم بلان عبارلر گه - یا که علم گه طبیعت قانون طبیعت، یا که شریعت
یا که ناموس طبیعت دیمک هم مجازدر. چونکه ناموس طبیعت،
مادام الطبيعة طبیعت بلان قائم بولغان بر حالدر که، اهل علم

اوزلارينىڭ يېك نېچكە اعتبارلارى وقات قات تېجربەلارى آرفاسىندا
 طبيعتنىڭ اول حالدىن علمنى استنباط ايتەلار (چىغارب آلالار)
 اوقىلار ، يازالار ، سويليلار . بىزنىڭ قولداغى كىتابلار دە شۇنداق
 حاصل بولادىر .

طبيعت دە مذكور حالنىڭ حصولى اوچون انسان صناعتىنىڭ
 دخلى بىردە بولماغانغا كىتب مقدسە دە - وعارفلار تەبىرىندە بو حالگە
 اللہ تعالىنىڭ قلمى بلان يازلغان « كىتاب اللہ » تەبىرى شائىع بولغاندىر .
 بو كىتابنى سۇ فەھم ايتەلەرىنىڭ يالغىش فەھملىرى - سۇ تەبىر ايتەلەرىنىڭ
 يالغىش تەبىرلارى ذرە قدرلى اوزگار تە آلەمىدىر .

بو كىتابنى درست اوقور اوچون ، بۇنداق چن علم تەحصىل
 ايتار اوچون انسانلار يازغان فىنىقا حرفلرىن اوقى يازا بلو
 لازم توغىل .

بو كىتابنى درست اوقى بلگان محمد عليه السلام فىنىقا و غيرلارنىڭ
 حرفلرى بلان علم دىب يازلغان نېچە مەك جلد كىتابلارنىڭ علم
 توغىلگىن اثبات ايتىدى = مېدانغە قويدى . نىك (شېخ سعدى رحمە اللہ)
 بيان ايتەدىر :

يېقىمى كە ناكردە قرآن درست * كىتب خانە چنە ملت بىشىست (۱)
 شول كىتابنى اوزلارنىڭ وعموم اصحابنىڭ اوقى بلگانى ايتچون
 حضرت ابو بكر بلان حضرت زىدىن ثابت (رضى ع) ، رسول اللہ دن
 قرآن شريفنىڭ فىنىكە حرفلرى بلان يازىلغىنىنىڭ قالماوندى ذرە
 قدرلى دە استحاله كورمىچە حضرت عمرنىڭ يازىپ « جمع ايتو
 مصلحت ، البته تېشىلى » دىيويىنە قارشى يازونىڭ مصلحت بولماوندى
 تردد ايتىپ « رسول اللہ (ص ع م) فىلماغان اشنى قىلوومىز نېچك

(۱) اوقى يازا بلقى طورغان بىرىتمىدىر كە نېچە ملت لارنىڭ علم دىب
 يازىپ تولدىرغان كىتابخانە لارنىڭ علم توغىلگىن كورساندى

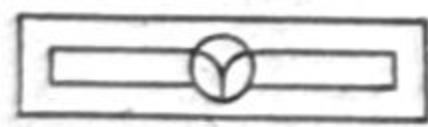
مصلحت بولور ایکان، دیب نیجه زمانلار حضرت عمرنک فکرینه موافقت ایته آلمی یوردیلار.

شول کتابنی اوقی بلکانی اوچون حضرت عمر (رضی ع) مصارف زکاتنک قرآنده اوقولوب طرووینه - و حضرت ابی بکرنکده (خلیفه بولا طروب) فکرینه موافق بولوب بولماوینه قارامیچا مؤلفه القلوبنک ایندی مصارف زکات بولماولاری بلان قطعاً حکم ایتدی، بونی حضرت ابی بکرده عموم اصحابده بلا ترد قبول ایتدییلار.

مسلمانلارنک نمازنده امامت که کم اولی بولوی حقنده غی حدیثدهده البته شول کتابنی اوقی بلوده اولی بولغان مراددر. فینیکه حرفلری بلان یازلغاننی اوقی بلسهده بلماسهده. بو کتابنی اوقی بلگان امی ابو العلاء المعری، = صوقر بولا طروب، اوقی یازا بلگان نیقدر عالملارنک کتابلارینا شرح و حاشیهلار باغلاغان. بو کتابنی اوقی بلگان سیدعلی خواص، امام شافعینک علم احوال روحده شیخی شافعینک روایتینه کوره امی بولا طروب قرآن شریفدن آغلانغان عالی و مقدس مفهوملرنی سویلی طورغان بولغان.

احمدجان مصطفی

آخری بار

کسب و عمل

باشی ۱۲ نیچی سانده

دین مز حکمنیجه، آخرتمز ایچون اجتهاد و عمل قیلو فرض بولغانی کبی، دنیا مز ایچونده سعی و عمل قیلو، اشلکسز لک یالقاو لوق دن صاقلانو هر مسلمانغه قطعاً فرضدر. معیشتینی تزوک قیلورغه طرشمغان

كمنه گناھلی بولووی هر كم گه معلوم ديورلك. (*) سعي و عمل يوللري تركلك واسطه لري زراعت. تجارت و صناعت كبي عملر ايكانلغي، بو عملرنك مخصوص علملري بولغانلغي، بو علملر عصر دن عصرغه اوزگاروب ترقى ايدوب كيلووي، بو سببدن عملرنك معيشت حاللرينك ده اوزگاروي كورنوب تورادر. بو علملر ترقى ايدو ايدو بو كونده اولگيلرگه قياس ايدلمزلك بر حال گه كيلوويده كوز آلدنده: حاضرگي زراعت، تجارت و صناعت علملرينه مخصوص عالي واورته درجه مکتبلر، اولگيلردن قات قات ترقى ايدوب ئلله زيچه شعبه لرگه بولينوب هر قايسنده مگلاب، مگلاب شاگردلر تحصيل ايدوب زمانه نك چن كاسبلري بولوب يتشولريني كوروب تورامز. بونلر زمانه غه حاضرگي مدنيت گه موافق علم و عمللري سببلي معيشت ميداننده راحت تركلك ايدولر، قوميت و مليت لريني ساقلاب حال واستقبال لريني تايمين قباللر. دنيا ده خوش تركلك راحتك، مليت و قوميتني محافظه نك واسطه سي و آخرت سعادتني نك مقدمه سي بولغان يول، يالغوز اشبو مدنيت، علم و معرفت يوليدر. بويول، بو علملر هر ملت ايچون بر تورلي بولوب كيلمشدر وشولاي كیده چكدر. بو يولده بولمغانلرنك كوندن كون حاللري نچار لنوب ملتري ضعيفلارنوب عاقبت منقرض بولاچقلىرى (بتو- نلاي جو يالوللري) ده بيك طبعي حالدر. بلمسز بلملى گه يالقواو طر- شچان غه، اشلكسز اشلكلى گه برابر بولماوي هيچ اوزگارمي تور- غان قانون آلهي در. (ولن تجد لسنة الله تبديلا) شونك ايچون آگلى ملتلر بار سيدة اشبو مدنيت يولينه كرديلر، بو يولده سعي

[*] كسب و عمل گه بو مقاله ده بيكرك اجتماعي ياقدن نظر قيلو مقصود بولغانلقدن. بوتوغريده كسب فضيلتلري عطالت رذائللري حقنده وارد بولغان آيت، حديث و سلفلرنك سوزلريني مخصوص مقاله ده شايد بازارمز.

و عمل قیلورغه بیل باغلاب کر شدیلر. بونک ایله ملیت قومیت لرینی حال واستقبال لرینی تأمین قیلدیلر.

اشبو یشه مکده بولدیغمز عصرغه علم عصری دیب ایتوله در. بو عصرده علم، آشامق اچمک کبی طبیعی حاجتلردن سانا-لوب، بو عصرده علمسز یشه مک ممکن بولماوینه بتون اجتماعی عا-لملر فرار بیرگانلر. ولهدا بزلرده عصرمزغه موافق یشهرگه اویلا ساق، عصرمزده غی حیات علملرینی حاصل قیلوب شول علملر بزله عمل قیلورغه لازم بولادر. رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک (علم مسلماننک جو یالغان مالی قایدن تابسه شوندن آلور) (علمنی قطایدن بولسه ده ازله کتر) کبی مبارک توصیه لری معاش علملری حقنده بولولری ظاهره کدر. بو مبارک سوزلرینی درست آغلاغان اولگی مسلمانلر حیات علملرینی قایدن تابسه لر شوندن آلورغه اجتهاد ایدوب دنیاوی ترقی نکه ده غایه سینه ایر-شکانلر، عصرلرنده ایک معرفتلی مدنیتلی ملتلردن بولغانلر ایدی. ایمدی بزلرده سلفلرمز یوانچه رسول اللهنک مبارک توصیه لرینه اتباع ایدوب بو کونده ایک مهم حاجتمز بولغان معاش علملرینی قایدن تابساق شوندن آلورغه اجتهاد قیلو لازمدر. بو ایسه هم دینی هم مدنی فرضلردن در. حیات علملرینه مخصوص و مکمل حکومت مکتبلرینک ایشکلری بزلرگه آچق. شونی غنیمت بلوب شول مکتبلردن استفاده قیلورغه نیوشلی. بولردن شبهه لنو، علمدن اورکو زمانی کیچدی. حیات علملرینک فائده لری کون کبی معلوم بولدی. علم بر وقتده ضرر قیلماز، نچارلندر مز. بزنی نچارلندرغان دیانتمزنی ضعیفلا-گان نرسه علم تو گل، بلکه نادانلق تربیه سزلکدر. شوندن قورقو-رغه ساقلانورغه لازمدر.

بزرگه دین علملری نی درجه لازم ایسه دنیا علملریده شول

نسبتده حاجت بولادر. درست، دنيا اوز يده علملر يده في نفسه مقصود نرسه لر تو گل. لکن دين تزو کلگی ايچون دنيا تزو کلگی لازم. دنيا تزو ک بولماسه معيشت بولغا قويلماسه دين تزو ک بولا آلمی. يعني ديانتلی بولو، دين حکملرن يرينه کلتر و مشکل بولا. بونی هر کم بله در. علم و عملدن بشقه دين و دنيا توز المه ويده بيلگوليدر. حيات: دائمی نزاع صوغش دن عبارت. بو صوغش انسانلر آراسنده عنه تو گل، بلکه حيوانلر حتی نباتلر آراسنده دوام ايدوی اهل تجربه گه معلوم. طبیعی بولغان بو صوغش ير يوزنده مخلوقلر بولغان مدتده همیشه دوام ايدوی بر وقتده کيسلماوی، کو چليار کو چسر لر گه همان غلبه ايدوب کيلولری هر زماننده کورنوب تورادر. بو صوغشده جيگلو قلیچ صوغشده جيگلودن کوب درجه ضررلی ايکاني ده کوز آلدنده. بو صوغشده غنی قوت، قورال مادی بولماي، بلکه معنوی بولغان علم و معرفت، سعی و عمل قورا-للاری غنه در.

بوتدن اون بش يل الک نشر ايتدکمز بر اثرده بو توغريده بر آز سويله گان ايدک. بو سوزلر بو کونده اهميتلی بولغا-نلقدن بر آزينی چوبله ب بو اورنغه قستروب کيتونی نيوششندک: جهاد اکبر اسمينه لایق و دائمی بولغان محاربه، معيشت محاربه سی در. بو محاربه ده مغلوبک قتال محاربه سنده مغلوبکدن بيک کوب درجه ضررلی. قتال محاربه سينک ضرری يالغوز مادی بولغان حالده، بو محاربه ننگ ضرری هم مادی هم معنوی در. چونکه بونک نتیجه سی فقيرلک خوارلق، فقيرلک نتیجه سی ايسه ديانت ضعيفلانوی بولادر. مسئله نی آچغراق سويله ر گه تيوشلی: مثلا معيشت علملر ندن غافل بولغان بر قوم، بايلىق و راحتک لرینی بر آز مدت قوللرند. ساقلی آلسه-لرده، بو علملردن معلوماتلی بولغان ملتار، بو سايله ده ميدانغه قو-يدقلىرى تجارت و صناعت ماللری واسطه بيله، معيشت علملر يينه

رغبت ايتمگان قوملارنىڭ بايلقلارنىڭ آفرىنىڭ قوللىرىدىن آلۇب،
 نھايت آنلارنى فقيرلىك خوارلىقىغا تشرولارى طبعى. بو حالده
 مادى بولغان بو ضرر، بالطبع معنويات گەگە چوب، اخلاقلر بزو-
 لوب، اخلاق بزولغىدىن دىانتسىزلىك نتيجهسى كىلوب چغەدر. بو
 ايسە محقق حالدر. معيشت محار بەسندە مغلوبلىك و نتيجهسى بودر.
 شول نتيجهگە تنبيه يولندە على رضى الله عنه حضرتارى (العلم علمان
 علم الابدان و علم الاديان) ديمشدر.

انسانلرغە لازم بولغان علم، باشلوچە ايكى تورلى بولوب
 برى نقلى بولغان علوم دينيه، ايكنچىسى عقلى بولغان علوم كونيه
 ياكە دنياويە ديب يورتيله در. انسان خصوصاً مسلماننىڭ دىانتلى و كو-
 ركام خلقلى بولوب دنيا و آخرتدە راحت و سعادت گە ايرشوى
 اوشبو ايكى تورلى علمنى تحصيل قىلوغە توقف ايتەدر. اسلامده
 علم دين برله برابر علم معاشنى تحصيل قىلوغە توصيه وترغيب
 قىلغان بيك كوب نقلى دليللر باردر. بناء عليه شول ايكى تورلى علم
 برى ايكنچىسىنىڭ لازم و ملزومى كىبى بولوب، هيچ بونده غفلت
 قىلماسقە لازمدر. برسنى تحصيل قىلوب ايكنچىسىنى تحصيل
 قىلمغاندە مطلوب بولغان سعادت حاصل بولميدر. مثلاً دين علمىدىن
 غافل بولوب يالغوز دنيا علملرى برله شغللانوچىلارنىڭ حاللرى
 تروك بولماي عاقبت اوكنچكە قالولرى مقرر بولغان كىبى بالعكس
 يالغوز دين علملرىنىڭ گەگە رغبت ايدوب دنيا علملرىدىن غفلت ايدو-
 چىلردە سلامتلىك گە ايرشماولارى تجربە و مشاهدە برله معلومدر.
 الحاصل بو ايكى تورلى علمدىن برسندە فصور قىلغان ملتلر حقيقى
 سعادت گە ايرشماولارى آشكاردر! بوندىن اون بش يىل الكرگى
 سويلەگان سوزلر مۇنك بر آزى بودر.

آخرى بولور. محمد نجيب تونئارى

مراسلات

قرلجار (پيترو پاولو اسكى) ملا حسن بن ملا احمد دن:

۵۵ نچى مجلد ۸ نچى سان الدين و الادب مجله سنده مالاخير الله
 الصايغانى نك «مختصر الوقايه و مختصر القدورى لردى زمانى زغ
 حاجت بولمغان قللى مسئله سيني و بعض بر فاحش عبار لرنى تشور و ب
 تصحيح ايدلسه درست بولور مو» ديگان سؤالى و بوگا مجله طرفندن
 «كشيك ملكنده اذندن بشقه تصرف درست بولمغانغه كور بول
 كتابلرده بولور و شده تصرف درست بولماسه كرك» ديگان جواب
 كيشلى نرسه لر دگلدر. فقه مسئله لرى قدورى، وقايه صاحبلىنه
 نينداى ملك بولسولرده آنلرده بشقه لرغه تصرف نيچك درست
 بولماسون؟ يالغوز قدورى، وقايه ده گنه توكل، بلكه بتون فقه
 بابلر نده مكاتب، مدبر، امه، ام ولد، دينار، درهم، صاع، اثمان
 رائج و غير رائجه كى بزم ديارده هيچ برى واقع بولماسداى
 مسئله و اصطلاحلر بولغانلقدن بوللرنك همه سندن تازارتولغان،
 هيچ بر مذهب باوى برله باغلانمغان، فقط قرآن كريم و احاديث
 صحيحه گه بنا ايدلگان ديارمزرگه مناسب يا كابر فقه كتابى ترتيب ايدوب
 ميدانغه قويارغه بيك وقت ايدى. قدورى و وقايه هنوز قدورى و وقايه
 بولوب تورسنلر دده، بزلر عبادات، معاملات و عقوبات كى اوچ بابدن
 عبارت زمانه مز اصطلاحينه موافق و حاضرگى واقعاتغه دائر
 مسئله لر ذكر قىلنوب، يالغوز قرآن كريم و احاديث صحيحه نى
 اصل ايدوب، هيچ بر «عند فلان كذا» «وعند فلان ليس بكذا» كى
 سوزلر بولماى توغرى قرآن كريم و احاديث صحيحه مفادى
 و مقتضاسنجه بر فقه توزومك البته لازمدر.

قدورى و وقايه لر زمانى كيچدى. آنلرده نى تمذهب بالمذهب
 لر اول زمانلرده لايقلى و لابدى ايدى. چونكه بر امام يابر محدث

قايسى طريق برله بر حديث روايت وتلقى ايتسه آنك مضمونى
برله اوزى عمل ايدوب واتباعلر يده شول مذهب برله تذهب
ايدر اولمشلر، ذاتا بواش آنلر غه شويله لازم ايدى. بر حديثك
صحيح وديگرى نك اصح واقوى بولماقنى تفتيش ايتمك، بو عصرلر
كبى احاديث كتابلرى تدوين ايدلمدكندن مع التامف آنلر غه مشكل
بلكه متعذر ايدى.

بو زمانلار ده ايسه الله تعالى غه حمدلر بولسون نه صحيح
احاديث گه احتياج بار، نه بر حديثنى تلقى وسماع ايچون مسيره
شهرين سفرلر گه لزوم بار. بلكه احاديث جملهسى قولمزرده، منه
بزلر ده كتب سته و سائر سنن و مسانيد الائمة ايمدى رسول الله
صلى الله عليه وسلم حضر تارينك «تركت فيكم امرين لن تضلوا
ما تمسكنم بها كتاب الله وسنتي» حديث شريفى مفادنيچه بزلر ده قرآن
كريم و احاديث صحيحه بالتمام بولوب تور غانده، نى ايچون بز
بر نيچه عصرلر الكرگى اصطلاح و مسئلهلر و عبارهلر برله
باشمزننى ايلاندر ممز؟ توغرىسنى سويلهلر گه كرك بزلر گه آيات
قرآنيه و احاديث نبويه آلدنده تر چو كماسدن هنوز عند فلان
و عند فلان ديب تور مق بزلر گه اوياط بلكه حرامدر. فكر قيلگز
اگر شول اماملر عصرلر نده بز نك عصرلر كيك حديث كتابلارى
تدوين قيلنوب هر كم گه مبدول بولسه حنفى، مالكى، شافعى، حنبلى،
ثورى، طبرى، و ظاهرى مذهبلى هيچ برى بولماس ايدى، اعلاء
كلمة الله ايچون مشروع بولغان كعبة الله ايلانه سنده دورت دين
اهللرى كبنى دورت اورنده نماز او قولماز ايدى.

شونك ايچون كمال جرأت برله ايتور گه بولادر: ايمدى
بزلر گه مذهب باولر نندن چيشلور گه كو بدن وقت چونكه كتاب
سنت قولمزرده بولا طور و بده آنلر برله عمل قيلماسدن عند فلان
و عند فلانلر آرتندن كيتساك قرآن كريم و احاديث رسولدن
اغماض و اعراض قيلغان بولور ممز و العياذ بالله تعالى.

اوستدن گنه قاراب: مذهبلر گه تقلید و اتباع سببلی قرآن کریم و احادیثدن نیچک اعراض لازم بولسون دیب چالاغنه بر اعتراض ده قیلورغه بولور. اکن حقیقته موندای اعتراضلر بار سیده شول مذهب باولرینه باغلانودن توغان نرسه لر در. قرآن کریم و حدیث نبوی عموما و کتبسته خصوصاً قولمزده ایکان بز لر قرآن و حدیث لرده گی صریح بر حکم نی کور و بده بزم مذهبه بولماغاندن اعراض ایدر مزمو؟ حاشا! یا ایسه شول آیت یا حدیثنی مذهب گه تطبیق قیلو کبی بر داهییه گه نو شار مزمو؟ یوق توشمیز چونکه اصل، مذهبلر دگل، بلکه کتاب سنت در. اصلنی فرع گه تطبیق تیوشلی دگل، بلکه فرعنی اصل غه تطبیق لازمدر.

مثلاً قرأة المقتدی خلف الامام، والوتر برکعة واحدة ورفع الیدین قبل الركوع وبعده، وبشقہ لر کیلر شارع علیه الصلاة والسلامدن شک سز ثابت بولا تور و بده حنفی مذهبی بولمغان ایچون عمل قیلمازغه تیوشلی بولور مو؟

بونک کبی نیتدر مسئله لر عبادات، معاملات و عقوبات بابلرنده طوب طولیدر که انسان آنلرنی احادیث تدوین قیلنودن الکی کتابلرده کور رسه (هنه مسئله خلافة بین النبی صلی الله علیه وسلم و بین ابی حنیفة رحمه الله) دیمه گه مجبور بولور ایدی بو ایسه امام ابوحنیفة دن و مذهبندن غفلت گه مبنی بر جهالت بولادر. مذهب، قرآن کریم و احادیث صحیحه گه مستند بولغانده مذهب بولور، یوقسه هر کتابده فی اسنادی معلوم بولمغان عندابی حنیفة او عند الشافعی کبی سوز لر مذهب بولا آماز. کتابلرده بر امام غه نسبت ایدلگان مسئله نک کتاب سنتدن سنندی ظاهر بولوب تور غانده البته افتداسی لازم بولور. واما ما لم یظهر دلیله ولا شیء استند علیه فلا والله لن نقول به ولن نعول علیه ولو وجد فی الف کتب. کیف

وقد ثبت عند الأئمة رضوان الله عليهم انه اذا صح الحديث فهو المذهب، فصحة الحديث هو المدار في المذهب فالاقوال والروايات لا تصير مذهباً ما لم يعلم مستندها من الكتاب والسنة وهو معلوم عند كل مسلم ومؤمن.

بر حديث صحيح و لازم الاحتجاج بولا تور و بده آنك خلا-
 فيله بر صاحب مذهب عمل قيلغان ايچون ياكه شونداي روايت
 بولغان ايچون بو حديثك متروك الاحتجاج و مهجور الاستدلال
 قالماقي نينداي قاعده و اصولغه مبنى ايكان؟ الحاج الحسن القرلجى.
 اداره: ملاخير الله الصايغانى نك مذكور كتابلر حقنده غى سؤالينه
 بيرلگان جوابدن فقه كتابلر نده غى مسئله و بابلرنك قدورى، محبوبى
 لرگه مال بولماقي آڭلاشلماسه كرك. بو كونده احوال اجتماعيه مزگه
 موافق بر فقه كتابى نك حاجت ايكانن هر كم حس قبالدر. حاجتلكى تمام
 آڭلاشيلوب يتسه اقدامده ايدلور. بر نرسه نك لزومن بلمك
 مشكل، لزومى بلمسه عمل ييگل ديگانلر.

متنو ۴۴:

اسپيرتدن كاوچوك ياصاو: مملكتمزده اسپيرتلى اچملكلر
 ساتونك توفقاتلووى سببلى مسكرات فابريكالارينك بيك كوب ضرر
 ايتولرى احتمال ايدى. آستراميسلينسكى نام ذاتنك اسپيرتدن
 كاوچوك ياصاونى اختراع ايتووى شول ضرورنى قاپلاوى اوستينه،
 روسيه گه بيك قيمت بهابره چيت مملكتلردن كره. تورغان كاوچوكنى
 بيك آرزانغه توشردى. ۱۹۱۳ نچى يلنى روسيه گه ۷۸۰۰۰۰۰
 پوداشلمگان و ۴۷۰۰۰ پوداشلمگان كاوچوكنى، ۲۴ ميليون

بر ابرينه چيت مملكتلردن ساتوب آلور غه توغرى كيلگان. بويل ايندى بر ميليون پودقدر كاوچوك آلور غه توغرى كيلور ايدى. آسترا ميسلينسكى جنابلرينك بو اختراغى، اسپيرت فابريكه لر ين بترودن باشقه اوق، مسكر اتنك نامرين قور تور غه سبب بولور. كاوچوكنك پودى ۵۰ حتى بعضلرينك ۱۵۰ صوم تور دفي حالده، ۵ پود اسپيرتدن حاضر لر گه تيوش بولغان بر پود كاوچوك فقط ۱۷ صوم تور ادر. بناء عليه بر ميليون پود كاوچوك حاضر لر ايچون ۵۰ ميليون پود اسپيرت ياكه ۲۰ ميليون پود آراقى كرك بولا چا قدر. ناچار هو انك طبيعتكە تاثيرى: اينگليز عالمرندن برسى بو حقه اوشبو سوزلر نى ياز ادر: بيك كوب آدملر ناچار هو انك تهنگه تاثيرى بارين بلسه لرد، جانغه تاثيرى بارين آگلاوچيلار بيك آزدر. عالمر، هو ناچار بولوطلى وقتده فكرلرينك بيك توبه ن بولدغين، بولوطلى وقتده اويلانغان فكرنك هوا آياز غاچ بتونلاي يالغش بولوب كور نووين سويليلر.

هوا بولوطلى وقتده كشيگه بر يالقاو لى، اعتبار سزلىق كيله شونلقدن آندى وقتلرده يانغن و هلاكتلر بيك كوب بولا ايمش.

والله اعلم بالصواب.

تيليفون عالمنده ياخالق:

تيليفون اشلرنده متخصص روسلاردن برسى، تيليفون برله ۳۰۰۰ چاقرمدين سويله شدر. تورغان آپارات اختراع قيلغان. بو آپاراتنك تيليفون اشلرنده بيك زور ياخالقلار كيترووى ايمد ايتله در. حاضرگي تيليفونلار برله ۶۰۰ - ۷۰۰ چاقرمدينغنه سويله شوب بولا ايدى. بو آپارات بيك آرزان بولووى اوستينه، كسهگه سالوب يور تورلك كچكنه اولچاوددر. بو آپارات برله تيليفون يانينه بارميچه اوق اولترغان اورندن، حتى كورشى بولمه دنده سويله شوچينك سوزين ايشتوب بولاچق ايكان.

حکمتلى سوزلار

آچق يوزلى بولماق دوستلق غە سبب در.

دشمانگدن اوج آلوردای قدرتك بولغانينه شکر ايدوب
آنى عفو قيل.

زاهدلك نك ايك يخشى سى زاهدلكنى ياشرودر. فرضلر غە ضرر
ايتكان نفلر برله الله غە ياقنلق حاصل بولميدر.

نفس آرزولر نك مادهسى مالدر.

كشى نك صوليشلرى اولم گە تابا آدوملردر.

هر صاوت اچنده گى نرسهسى آرتقان صاين تارايما، مگر علم
صاوتى علم آرتقان صاين كىتايادر.

لطيفه

بغداد شهر نده گى قاضى، بور چقه باتقان بر كشى نى تشهير ايجون
قاچر غە آتلاندر وب شهر اوراملرنده «بو كشى گە هيچ كم بور چقه
بيرماسون بيرسه دعا قيلماسون» ديب ندا قيلدر وب يورنسرگان.
و كشى بتون شهر نى ايلانوب ايوينه قايتوب يتكاج قاچر ايهسى
يورنكان حقىنى صورادقده «ايرته دن كيچ گە چه نى ايجون يورگانمى نى
آگلامادگى احمق؟» ديمشدر.

قزاندہ ۱۵ کونندہ بر چغا تورغان دینی، ادبی، علمی

الدین والادب

مجله سینہ ۱۳۳۳ سنہ ایچون مشتری دفتر آچق.

آبونہ سی اولگیچہ	بر یللق	۲ صوم
یارم یللق	۱	۵۰ تین
نسخہ سی	-	۱۵ تین

ادارہ گہ یبار لہ چک خط آبونہ غزیتہ و مجلہ لہ بو آدریس بر لہ
یبار لور:

Казань,

Муллѣ Галимджану Галѣеву